

opusdei.org

TEMA 38. Deveta in deseta božja zapoved

Ti dve zapovedi nam pomagata živeti sveto čistost (deveta) in nenavezanost na materialne dobrine (deseta) v mislih in željah.

24. Nov. 2013

»Ne žêli žene svojega bližnjega! Ne bodi pohlepen po hiši svojega bližnjega, po njegovem polju, hlapcu, dekli, volu, oslu ali čemer koli, kar

pripada tvojemu bližnjemu« (5 Mz 5,21).

»Kdor koli gleda žensko, da jo poželi, je v srcu že prešuštoval z njo« (Mt 5,28).

Ti dve zapovedi se nanašata na notranja dejanja, povezana z grehi proti šesti in sedmi zapovedi, ki jih moralno izročilo uvršča med t. i. notranje grehe. Na pozitiven način urejata življenje čistosti (deveta) in nenavezanosti na materialne dobrine (deseta) v mislih in željah, skladno z Gospodovimi besedami: »Blagor čistim v srcu, kajti Boga bodo gledali« in »Blagor ubogim v duhu, kajti njihovo je nebeško kraljestvo« (Mt 5,3.8).

Prvo vprašanje, na katero velja odgovoriti, je, ali je smiselno govoriti o notranjih grehih; oz. rečeno še drugače: zakaj se negativno vrednoti udejanjanje uma in volje, ki se ne

izrazi z zunanjim, graje vrednim dejanjem?

Vprašanje ni samo po sebi umevno, kajti na seznamu grehov, ki jih navaja Nova zaveza, najdemo predvsem zunanje grehe (prešuštvo, nečistovanje, umor, malikovanje, čaranje, prepirljivost, jeza itd.). Vendar pa isti sezname kot grehe naštevajo tudi nekatera notranja dejanja (nevoščljivost, častihlepnost, lakomnost).^[1]

Jezus sam pravi, da je človekovo srce tisto, iz česar prihajajo »hudobne misli, umori, prešuštva, nečistovanja, tatvine, kriva pričevanja, kletve« (Mt 15,19). Posebej na področju čistosti uči, da »Kdor koli gleda žensko, da jo poželi, je v srcu že prešuštoval z njo« (Mt 5,28). Iz teh dveh odlomkov izhaja pomembna ugotovitev za moralo, saj govorita o tem, da se vir človeških dejanj, in zato tudi človekove dobroti ali zlobe, nahaja v

željah srca, v tem, kar človeška oseba “hoče” in izbere. Zlo umora, prešuštva, tatvine ni predvsem v fizičnosti dejanja ali v njegovih posledicah (ki imajo pomembno vlogo), temveč v volji (v srcu) morilca, prešuštnika, roparja, ki ob izbiri tega določenega dejanja, le-to hoče: odloča se za smer, ki je nasprotna ljubezni do bližnjega in zato tudi ljubezni do Boga.

Volja vedno teži k neki dobrini, toda včasih gre za navidezno dobrino, za nekaj, česar tukaj in zdaj ni mogoče racionalno usmeriti v dobrobit osebe v njeni celovitosti. Tat hoče nekaj, kar šteje kot dobro, vendar dejstvo, da ta predmet pripada drugi osebi, onemogoča možnost, da bi odločitev, da to obdrži, mogla biti usmerjena v dobro njega kot človeške osebe, oz. v cilj njegovega življenja. V tem smislu za opredelitev volje kot pozitivno ali negativno ni potrebno zunanje dejanje. Kdor se odloči nekaj ukrasti,

pa četudi potem tega zaradi nepredvidenih okoliščin ne more storiti, je *ravnal* slabo. Izvršil je prostovoljno notranje dejanje zoper krepost pravičnosti.

Dobrost in zloba osebe se nahajata v volji, zato bi bilo strogo rečeno treba te kategorije uporabljati v zvezi z željami (hotenimi, sprejetimi), ne pa v zvezi z mislimi. Ko govorimo o razumu, uporabljamo druge kategorije, kot npr. resnično in neresnično. Ko deveta zapoved prepoveduje “nečiste misli”, ne govori o podobah ali o mišljenju kot takem, temveč o gibanju volje, ki sprejme neurejeno naslado, ki jo določena (notranja ali zunanja) podoba vzbuja.^[2]

Za notranje grehe lahko uporabimo naslednjo razdelitev:

— *slabe misli*: so domišljjsko predstavljanje grešnega dejanja brez namena izvršitve. Do smrtnega greha

pride, če gre za tehtno vsebino in če jo človek išče oz. privoli v to, da se ob tem naslaja;

— *slaba želja (desiderium)*: notranja in splošna želja po grešnem dejanju, ob kateri človek uživa. Ne sovпада z namenom, da to stori (kar vedno pomeni učinkovito hotenje), čeprav bi bilo marsikdaj storjeno, če ne bi bilo določenih razlogov, ki osebo zaustavijo (npr. posledice dejanja, težavnost izvršitve itd.);

— *grešno zadovoljstvo*: je namerna naslada zaradi že izvršenega slabega dejanja, ki ga je storil človek sam ali kdo drug. Povzroči obnovitev greha v duši.

Notranji grehi sami po sebi imajo navadno manjšo težo od pripadajočih zunanjih grehov, kajti zunanje dejanje v splošnem pokaže močnejšo silo volje. Kljub temu pa so dejansko zelo nevarni, še zlasti za

človeka, ki si prizadeva za stik in prijateljstvo z Bogom, kajti:

— te grehe *je lažje storiti*, ker zadostuje že pritrditev volje, in so skušnjave lahko bolj pogoste;

— *posveča se jim manj pozornosti*, ker jih včasih zaradi nevednosti, drugič pa zaradi določene sokrivde s strastmi, človek noče priznati kot grehe, vsaj kot male grehe, če je bila privolitev nepopolna.

Notranji grehi lahko deformirajo vest, na primer, kadar človek običajno ali z določeno pogostostjo dopušča mali notranji greh, čeprav se hoče izogibati smrtnega greha. Ta deformacija lahko privede do jezljivosti, do prekrškov zoper ljubezen, do kritičnega duha, do sprijaznjenja s pogosto prisotnostjo skušnjav, brez vztrajnega boja proti njim itd.^[3]; v nekaterih primerih lahko pride celo do nepriznavanja notranjih grehov in do njihovega

prikrivanja z osmišljenimi nesmisli, ki naposled povzročajo vedno večjo zmedenost vesti; kot posledica raste samoljubje, poraja se nemir, človeku je težko biti ponižen in se iskreno kesati, in lahko konča v stanju mlačnosti. V boju proti notranjim grehom je zelo pomembno, da ne dopuščamo pretirane tankovestnosti (skrupuloznosti).^[4]—

Za boj proti notranjim grehom nam je v pomoč:

— pogosto prejemanje zakramentov, ki nam dajejo oz. povečujejo milost in nas ozdravljajo naših vsakodnevnih šibkosti;

— molitev, mrtvičenje in delo ob iskrenem iskanju Boga;

— ponižnost — ki nam omogoča, da priznamo svoje šibkosti, brez da bi obupali zaradi svojih napak —, in zaupanje v Boga, vedoč, da nam je vselej pripravljen odpustiti;

— vaja v iskrenosti do Boga, do samega sebe in v duhovnem vodstvu, pri čemer čim bolj skrbno opravljamo spraševanje vesti.

Očiščenje srca

Deveta in deseta zapoved upoštevata notranje mehanizme, v katerih koreninijo grehi proti čistosti in pravičnosti, v širšem smislu pa vsak greh.^[5] V pozitivnem smislu ti dve zapovedi vabita k ravnanju s pravilnim namenom, s čistim srcem. Zato sta zelo pomembni, saj se ne zaustavita ob zunanjem presojanju dejanj, temveč gresta do vira, iz katerega ta dejanja izhajajo.

Ti notranji dinamizmi so temeljnega pomena v krščanskem moralnem življenju, kjer imajo v zvezi z darovi Svetega Duha in vlitimi krepostmi velik vpliv človekove dispozicije. V tem smislu so posebej pomembne moralne kreposti, ki so pravzaprav dispozicije volje in drugih teženj v

smeri dobrega ravnanja. Ob upoštevanju teh elementov je mogoče zavreči nekakšno karikaturno moralnega življenja, ki ga prikazuje zgolj kot boj za izogibanje greha, pri čemer odkrijemo obširno pozitivno obzorje prizadevanja za rast v krepostih (za očiščenje srca), kar je del človekovega, in še posebej kristjanovega življenja.

Bolj specifično se ti dve zapovedi nanašata na notranje grehe proti kreposti čistosti in pravičnosti, ki so dobro povzeti v odlomku iz Svetega pisma, ki navaja »tri vrste poželenja ali poželjivosti: poželenje mesa, poželenje oči in napuh življenja (prim. 1 Jn 2,16)« (*Katekizem*, 2514). Deveta zapoved govori o obvladovanju poželenja mesa, deseta pa o poželenju po tujem imetju. Se pravi, da prepovedujeta, da bi se na zaveden in hoten način prepuščali tem poželenjem.

Te neurejene težnje ali poželenja niso nič drugega kot upor »“mesa” zoper “duha”. Poželenje prihaja iz nepokorščine prvega greha« (*Katekizem*, 2515). Po izvirnem grehu ni iz poželenja izvzet nihče razen našega Gospoda Jezusa Kristusa in Device Marije.

Četudi poželenje samo po sebi ni greh, pa nagiba h grehu in ga povzroči, kadar ni s pomočjo milosti podvrženo razumu, ki ga razsvetljuje vera. Če pozabimo na obstoj poželenja, zlahka pridemo do mišljenja, da so vse težnje, ki jih izkusimo, “naravne”, in da ni nič slabega, če se jim prepustimo. Da je to zmota, se mnogi zavejo ob razmisleku o težnjah po nasilju: priznajo, da se tem težnjam ne smemo prepustiti, ampak jih obvladati, ker niso naravne. Kljub temu pa, ko gre za čistost, nočejo priznati istega stališča in pravijo, da ni nič slabega, če se predajamo tem

“naravnim” vzgibom. Deveta zapoved nam pomaga razumeti, da temu ni tako, ker je poželenje naravo popačilo, in je tisto, kar izkušamo kot naravno, pogostokrat posledica greha, ki ga je treba krotiti. Enako bi lahko rekli o nezmernem hlepenju po bogastvu oz. o lakomnosti, na kar se nanaša deseta zapoved.

Pomembno je poznati ta nered, ki so ga v nas povzročili izvirni greh in naši osebni grehi, kajti to spoznanje:

— *nas spodbuja k molitvi*: samo Bog nam odpusti izvirni greh, ki je izvor poželenja; in ravno tako bomo samo z njegovo pomočjo zmogli premagati to neurejeno težnjo; božja milost *ozdravlja* našo naravo ran greha (poleg tega, da jo povzdigne v nadnaravni red);

— *nas uči ljubiti vse stvarstvo*, saj je iz božjih rok prišlo kot dobro; naše neurejene želje so tisto, zaradi česar

je mogoče ustvarjene dobrine zlorabiti.

Bitka za čistost

Čistost srca pomeni imeti svet način čutenja. Z božjo pomočjo in osebnim prizadevanjem postanemo vedno bolj “čisti v srcu” — to pomeni čistost v mislih in željah.

Kar zadeva deveto zapoved, doseže kristjan to čistost z božjo milostjo ter s krepostjo in z darom čistosti, s čistimi nameni, s čistostjo svojega pogleda in z molitvijo.^[6]

Čistost pogleda ni omejena samo na odvracanje pogleda od očitno neprimernih podob, temveč zahteva, da se raba naših zunanjih čutov prečisti in bomo tako mogli na svet in na druge ljudi gledati z nadnaravnim pogledom. Gre za pozitiven boj, ki človeku omogoča odkriti resnično lepoto v vsem, kar je ustvarjeno, in še posebej lepoto tistih, ki so bili

ustvarjeni po božji podobi in sličnosti.^[7]

»Čistost postavlja zahtevo po *sramežljivosti*. Sramežljivost je sestavni del zmernosti. Sramežljivost varuje intimnost osebe in v ta namen zavrača razkrivanje tega, kar mora ostati skrito. Naravnana je na čistost in izpričuje njeno tenkočutnost. Sramežljivost vodi poglede in kretnje tako, da se skladajo z dostojanstvom oseb in njihove povezanosti« (*Katekizem*, 2521).

Uboštvo srca

»Hrepenenje po resnični sreči rešuje človeka pretirane navezanosti na dobrine tega sveta, da bi se dovršilo v gledanju in blaženosti Boga« (*Katekizem*, 2548). »Obljuba o gledanju Boga presega vsako srečo. V Svetem pismu gledati pomeni posedovati. Kdor gleda Boga, prejme vse dobrine, ki si jih je mogoče zamisliti.«^[8]

Gmotne dobrine so dobre kot sredstvo, niso pa cilj. Ne morejo potešiti človeškega srca, ki je ustvarjeno za Boga in ga materialno blagostanje ne zadovolji.

»Deseta zapoved zametuje *lakomnost* in težnjo, da bi si brez mere prilaščali zemeljske dobrine; ta zapoved prepoveduje neurejeno *pohlepnost*, ki se rodi iz čezmernega hlepenja po bogastvu in njegovi moči.

Prepoveduje tudi težnjo, da bi prizadejali krivico, s katero bi bližnjemu škodovali v njegovem časnem imetju« (*Katekizem*, 2536).

Greh je *odvrčanje proč od Boga in obračanje k ustvarjeninam*; navezanost na gmotne dobrine radikalno spodbuja to *obračanje* in vodi v slepoto uma, v zakrknjenost srca: »Kako more božja ljubezen ostati v človeku, ki ima premoženje tega sveta in vidi, da je brat v pomanjkanju, pa zapira svoje srce

pred njim?» (1 Jn 3,17). Neurejeno hlepenje po materialnih dobrinah je v nasprotju s krščanskim življenjem: ni mogoče služiti Bogu in bogastvu (prim. Mt 6,24; Lk 16,13).

Pretiran pomen, ki se danes pripisuje gmotnemu blagostanju nad mnogimi drugimi vrednotami, ni znamenje človeškega napredka; predstavlja izgubo in znižanje ravní človeka, čigar dostojanstvo temelji na tem, da je duhovno bitje, poklicano k večnemu življenju kot božji otrok (prim. Lk 12,19-20).

»Deseta zapoved zahteva, da iz človeškega srca izženemo *nevoščljivost*« (Katekizem, 2538).

Nevoščljivost je eden izmed glavnih grehov. »To je žalost zaradi dobrine, ki pripada bližnjemu« (Katekizem, 2539). Iz nevoščljivosti lahko izhajajo še mnogi drugi grehi: sovraštvo, opravljanje, obrekovanje, nepokorščina itd.

Nevoščljivost predstavlja zavračanje ljubezni. V boju proti njej moramo živeti krepost dobrohotnosti, ki nam pomaga, da drugim želimo dobro kot izraz naše ljubezni do njih. Pri tem prizadevanju nam pomaga tudi krepost ponižnosti, kajti ne gre pozabiti, da nevoščljivost pogosto izhaja iz napuha (prim. *Katekizem*, 2540).

Pablo Requena

Osnovna literatura

Katekizem katoliške Cerkve,
2514-2557.

Priporočeno branje

Sv. Jožefmarija, Homilija *Kajti Boga bodo gledali*, v *Božji prijatelji*, 175-189; Homilija *Nenavezanost*, v *Božji prijatelji*, 110-126.

Copyright © www.si.opusdei.org

[1]Prim. *Gal 5,19-21; Rim 1,29-31; Kol 3,5*. Potem ko spodbudi k vzdržnosti od nečistovanja sv. Pavel zapiše:
»[Naj] vsakdo izmed vas ohrani svoje telo v svetosti in časti, ne pa v *poželjivi strasti* kakor pogani, ki ne poznajo Boga. (...) Saj nas vendar Bog ni poklical k nečistosti, marveč v svetosti« (*1 Tes 4,3-7*). Poudarja pomembnost strasti, ki so izvor dejanj, in izpostavi, da jih je potrebno prečistiti, da bi dosegli svetost.

[2]Na ta način se zlahka razume razlika med “čutiti” in “privoliti” v zvezi z določeno strastjo ali gibanjem volje. Samo kadar človek pritrди (privoli) z voljo, lahko govorimo o grehu (če je bil predmet tega dejanja grešen).

[3]»Čofotaš v skušnjavah, spravljaš se v nevarnost, igraš se s pogledom in z

domišljijo, pogovori o ... neumnostih.
— Potem pa se prestrašiš, ker te
napadajo dvomi, pomisleki, zmeda,
žalost, malodušje.

— Priznati mi moraš, da nisi preveč
dosleden« (Sv. Jožefmarija, *Brazda*,
132).

[4]»Dokler nisi privolil, ne skrbi, pa
naj se zgodi karkoli. — Kajti le volja
lahko odpre vrata srca in vanj
prinese to gnusobo« (Sv. Jožefmarija,
Pot, 140); prim. *prav tam*, 258.

[5]»Deseta zapoved meri na namen
srca; skupaj z deveto zapovedjo na
kratko povzema vse določbe
postave« (*Katekizem*, 2534).

[6]»Z božjo milostjo se do tega
povzpne: — s *krepostjo* in *darom*
čistosti, kajti čistost omogoča ljubiti z
iskrenim in nerazdeljenim srcem; —
s *čistostjo namena*, ki obstoji v tem,
da se usmerja na človekov resnični
smoter: s preprostim (neskaljenim)

očesom skuša krščeni najti in spolnjevati v vsaki stvari božjo voljo (prim. *Rim* 12,2; *Kol* 1,10); — s čistostjo pogleda, zunanjega in notranjega; z disciplino čustev in domišljije; z odklanjanjem vsakega popuščanja v nečistih mislih, ki ga nagibljejo, da bi se odvrnil od poti božjih zapovedi: “Pogled vzbuja nespametnemu poželenje” (*Mdr* 15,5); — z molitvijo« (*Katekizem*, 2520).

[7]»Oči! Skozi njih vstopijo v dušo mnoge slabe reči. — Koliko je izkušenj, ki so podobne Davidovi! ... — Če varujete pogled, je tudi vaše srce na varnem« (Sv. Jožefmarija, *Pot*, 183). »Moj Bog! V vsem, kar vidim, odkrivam milost in lepoto: v vsakem trenutku bom iz ljubezni varoval pogled« (Sv. Jožefmarija, *Kovačnica*, 415).

[8]Sv. Gregor iz Nise, *Orationes de beatitudinibus*, 6: PG 44, 1265A. Prim. *Katekizem*, 2548.

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
sl-si/article/tema-38-deveta-in-deseta-
bozja-zapoved/](https://opusdei.org/sl-si/article/tema-38-deveta-in-deseta-bozja-zapoved/) (27. Mar. 2025)